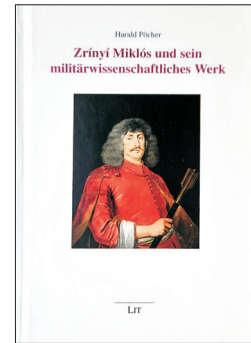

Harald Pöcher:
 Zrínyi Miklós und sein
 militärwissenschaftliches Werk

(Wien, LIT Verlag GmbH, 2024.
 Militärgeschichte Military History, Band/Volume 17.
 ISBN 978-3-643-51215-4 gb.; ISBN 978-3-643-66215-6 PDF)

Amikor 1910-ben Szun Ce ókori kínai hadtudományi munkájának első filológiai pontos, szöveghű angol fordítása megjelent, kevesen gondolták, hogy *A háború művészete* olyan hatalmas nemzetközi ismertségre és népszerűsége fog szert tenni, mint azelőtt és azóta talán egyetlen katonai tárgyú munka sem. Hozzá fogható hatású legfeljebb Karl von Clausewitz a háborúról írt, az 1830-as években Berlinben németül kiadott műve, a *Vom Kriege*.

De mi a helyzet a mi Zrínyi Miklósunkkal (1620–1664), az első magyar hadtudományi írónkkal? Zrínyi hadtudományi munkáit (*Vitéz hadnagy, Mátyás-elmélkedések, Az török afium ellen való orvosság, Tábori kis tracta*) magyarul vetette papírra a 17. század közepén, de írásai kéziratban maradtak, s csak a nemzeti törekvések fölerősödésével, a 18–19. században jelentek meg nyomtatásban. 1852-től, a hadtudományi munkák első teljes kiadásától viszont számos edícióban láttak napvilágot. Azonban idegen nyelvű fordítások a legutóbbi időkig nem készültek ezekből. Így Zrínyi kiváló gondolatai a vezetésről, a katonai vezetésről, a szerencséről és az ellátásról, valamint a hadseregszervezésről, jóllehet egyidősek az újkori hadtudomány megalapozójának tartott Raimondo Montecuccoli (1609–1680) számos nyelvre lefordított, európai hírnévre vergődött munkáival, nem kerültek be a nemzetközi vérkeringésbe. Pedig a kitűnő hadtörténész, Perjés Géza véleménye szerint „írói kvalitásokat, a stílus eleveenségét, a gondolatfűzés eredetiségét és a megvalósítandó feladat nagyságát tekintve – ti. a magyar hadtudománynak szinte előzmények nélküli megalapozása –, Zrínyinek kell a pálmát odaítélnünk.” Ezzel egyező volt Szombathelyi Ferenc vezérezredes, a m. kir. honvéd vezérkar főnökének véleménye, aki 1942. december 15-én *Konkrét felső vezetési elveim* címmel közzétett írásában az alábbiakat írta: „A katonai tudomány szempontjából sem állunk hátrább másoknál. Zrínyink megelőzte Clausewitzet és Moltkét, és dacára annak, nem marad el mögöttük. Csak annyi szeretettel és megértéssel kell őt forgatni, mint azt a német klasszikusokkal tesszük. Akkor rájövünk arra, hogy a mi katonai tudományunk is klasszikus...”

A feladat tehát adott immár évtizedek óta. El kell ismertetnünk itthon és a világban Zrínyi magyar nyelvű hadtudományi műveinek értékeit. Ezen a téren az utóbbi időkben sikerült előre lépni, a magyar, a francia, a horvát, a német, az olasz és az osztrák tudományosság összefogásával. A közös konferenciák, kutatási programok és kiadványok megteremtették a feltételeit e művek idegen nyelvre fordításának.¹ Elsőként a *Mátyás-elmélkedések* és az *Afium* horvát

1 Ezek felsorolását lásd a magyar és angol nyelvű Zrínyi Albumban:
 Hausner Gábor (szerk.): *Zrínyi-Album. / Zrínyi Album*. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2016, 18–19.

fordítása készült el Jadranka Damjanov tolmácsolásában (igen, nem tévedés, mivel e műveket Zrínyi magyarul írta, és kéziratban maradtak, eladdig nem voltak ismertek a horvát irodalomban és a tudományosságban – valódi hungarikumok tehát!), amely elég szokatlanul, a *Zrinski i Europa* című, Zágrábban kiadott ezredfordulós tanulmánygyűjteményben kapott helyet, majd Jean Luis Vallinnek, a Boulogne-sur Mer-i egyetem klasszikus francia irodalom és nyelv professzorának köszönhetően (aki a 17. századi magyar irodalom kiváló ismerője, és korábban már Zrínyi eposzát is átültette) az *Afium* bilingvis, magyar–francia nyelvű kiadása (*Remède contre l’opium turc*) 2018-ban.² Ezeket követte Zrínyi Miklósnak a Honvédelmi Értéktárba bekevert hadtudományi munkái angol fordítása 2021-ben a Zrínyi Kiadónál. Ebbe a sorba illeszkedik az osztrák Harald Pöcher ny. vezérőrnagy átültetésében és gondozásában elkészült német szöveg is, amely *Zrínyi Miklós und sein militärwissenschaftliches Werk* címmel jelent meg a bécsi LIT Verlag gondozásában, 2024-ben.

Harald Pöcher rendkívül sokoldalú és termékeny katona tudós, számos német nyelvű hadtudományi-hadtörténeti mű szerzője. A magyar tudományos közéletben sem ismeretlen: 2008-ban a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen habilitált védelemgazdasági témából, majd 2022-ben a Nemzeti Közszerzői Egyetem díszdoktorává avatták. A Padányi József vezette Zrínyi (napjainkban Ludovikatörténeti) Kutatóműhely külsős tagjaként évek óta részt vesz a Zrínyiekkel kapcsolatos munkálatokban. Tanulmányt írt Zrínyiről például a Nemzeti Közszerzői Egyetem által 2014-ben kiadott *A Zrínyiek és a honvédelem* című kötetben, valamint Montecuccoliról a *Zrínyi Miklós és öröksége* címmel 2022-ben megjelent kiadványban.³ Szorgos munkálkodásának legújabb gyümölcse a most megjelent német fordítás, amelyet ugyan a magyar kutatások és kutatók ösztönöztek, de teljes egészében Harald Pöcher munkája és érdeme.

A könyv ajánlása Padányi Józsefet köszönti, tudatosan vállalva, hogy neki és kutatócsoportjának nagy szerepe volt létrejöttében. A német fordítás ugyanis abból a fent említett angol szövegből készült, amely Padányi József bevezető tanulmányával és szerkesztésében e sorok írójának közreműködésével, Panajotu Kosztasz fordításában látott napvilágot 2021-ben (*Miklós Zrínyi and His Works on Military Science*). Mivel az abból az alkalomból jött létre, hogy Zrínyi Miklós négy hadtudományi művét az Ágazati Értéktár Bizottság 2020 decemberében befogadta a Honvédelmi Minisztérium Értéktárába, érthetően nem irodalmi céllal készült, nem szépirodalmi szöveggként értelmezte a szövegeket.⁴ A kötet valamennyi közreműködőjét az a szándék vezette, hogy Zrínyi hadtudományi művei, az azokban kifejtett gondolatai bekerüljenek, bekerülhessenek az angol nyelvterületeken működő katonai felsőoktatásiintézmények

2 Nikola Zrinski: Razmišljanja o životu Kralja Matije. In *Zrinski i Europa*. Ured. Jadranka Damjanov. Zagreb, 2000, 162–196; Nikola Zrinski: Lijek protiv turskog afiuma ili Antidot protiv mira Turaka s Madarima. In *Zrinski i Europa*. Ured. Jadranka Damjanov. Zagreb, 2000, 200–228.

Miklós Zrínyi: *Remède contre l’opium turc. Appel à la nation hongroise contre l’occupation ottomane au XVIIe siècle*. Introduction, traduction et notes Jean-Louis Vallin. Villeneuve d’Ascq, Presses Universitaires du Septentrion, 2018. (Edition bilingue hongrois-français, Collection Littératures étrangères)

3 Harald Pöcher: A Zrínyiek egy osztrák tábork szemével. In Hausner Gábor, Padányi József (szerk.): *A Zrínyiek és a honvédelem*. Budapest, Nemzeti Közszerzői Egyetem, 2014, 237–252, Harald Pöcher: Gróf Raimondo Montecuccoli – Egy osztrák (olasz) hős, császárhoz hű sikeres diplomata, hadvezér és tudós. In Hausner Gábor (szerk.): *Zrínyi Miklós és öröksége*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2022, 11–22.

4 Az Ágazati Értéktárba való felvételkor a Honvédelmi Minisztérium feladatként határozta meg Zrínyi hadtudományi munkáinak új magyar és angol nyelvű kiadása elkészítését. Ennek megfelelően jelent meg 2021-ben a *Zrínyi Miklós hadtudományi munkái* című magyar és a *Miklós Zrínyi and His Works on Military Science* című angol változat a Zrínyi Kiadónál. Lásd erről: Hausner Gábor: Zrínyi 400. A katonahadtudós Zrínyi Miklós emlékezete a Magyar Honvédségben. *Hadtudomány*, 31 (2001/4): 129–130. A magyar kiadás a Magyar Remekírók sorozatban Kulcsár Péter által sajtó alá rendezett szövegeken alapult. (*Zrínyi Miklós összes művei*. Budapest, Kortárs Kiadó, 2003, [Prózai művek] 255–439.)

látókörébe, uram bocsá' képzési programjába. Ezt elérendő, küldött szét több száz példányt a szerkesztő a Zrínyi Kiadó és a katonai attasé hálózat közreműködésével az európai és a tengerentúli nagy katonai egyetemek, főiskolák és akadémiák könyvtárának.

Harald Pöcher fordítása ugyanebből a megfontolásból készült, mint rövid előszavából megtudhatjuk: „Zrínyi Miklós munkássága Magyarország határain túl eddig kevés figyelmet kapott. Ennek részben az az oka, hogy munkáit nem fordították le a világ elterjedt nyelveire. A művek angol és immár német nyelvre fordításával a német nyelvterületen működő katonai egyetemek, akadémiák és iskolák képzési programjaiban is hasznosíthatóak az elképzelései.” (15. o.)

Ez az előszó (Zrínyi Miklós 1620–1664 *Staatsmann, Poet, Unternehmer, Feldherr und Gründungs Vater der ungarischen Militärwissenschaft*) röviden összefoglalja Zrínyi életrajzát, működését, egyes hadtudományi műveinek szüzséjét, a Bibliotheca Zriniana (Zrínyi könyvtára) hadtudományi szekciójának (*Militares*) gazdag anyagára – ez volt Zrínyi hadtudományi műveltségének alapja – vonatkozó ismereteket. Ebből és a kötet végén található Irodalomjegyzékből (202–203. o.) látszik Harald Pöcher alapos tájékozottsága a Zrínyiről keletkezett modern magyar szakirodalomban.

A kötet szerkezete, tartalma innen követi az angol változatét: Zrínyi hadtudományi munkái közül elsőként a *Vitéz hadnagy* áll: *Der tapfere Oberbefehlshaber* címen, utána a *Mátyás király életéről való elmélgedések* (*Reflexionen über das Leben des Königs Matthias*), majd *Az török afium ellen való orvosság, avagy az töröknek magyarral való békessége ellen való antidotum* (*Ein Heilmittel gegen das türkische Opium oder das Gegenmittel zum Frieden zwischen den Türken und den Ungarn*), végül a *Tábori kis tracta* fordítása (*Eine kurze Abhandlung über die Armee*). A szövegek után Padányi József eredetileg az angol kiadás élén álló bevezetője olvasható német nyelven (*Das Werk von Zrínyi Miklós als nationaler Schatz*), majd az Irodalomjegyzék és a Névmutató következik.

Harald Pöcher áldozatos munkája óriási hozzájárulás Zrínyi és a magyar hadtudomány nemzetközi megismertetéséhez. Szeretném remélni, hogy az osztrák tábornoknak az előszóban megfogalmazott víziója, mely szerint: „Az egyesült Európában az egyes nemzetek katonai-tudományos eredményeit egy »átfogó európai erőfeszítésé« is össze kell vonni, hogy katonai-tudományos alapként lehessen használni egy jelenleg fejlesztés alatt álló európai haderő számára. Ebben Zrínyi Miklós hadtudományi eredményeit mindenképpen figyelembe kell venni” – egyszer valóra válik, s Zrínyi, Szun ce, Montecuccoli és Clausewitz egymás mellé kerül egy összeurópai hadtudományi olvasókönyv lapjain.

Hausner Gábor